Den uforbederlige bibliotekar
Niels Jensen

Skanning / foto af tekst.

https://uforbederlig.dk

Udarbejdet af Niels Jensen

-20

Sylphiden,

romantisk Ballet i to Akter.

Komponeret

af

August Bournonville.

Musikken af Herman Løvenskjold.

Kjøbenhavn.

Forlagt af J. H. Schubothes Boghandel.

Græbes Bogtrykkeri.

Forerindring.

Emnet, taget af en skotsk Ballade, er første Gang blevet behandlet som Ballet af Taglioni, til Musik af Schneitzhoëffer. Savnet af Materialier til den parisiske Sylphides Fremstilling paa den danske Skueplads, og den Erfaring, at et mindre Theater ofte besidder Kræfter, hvis omhyggelige Anvendelse erstatter dets lokale Mangler, har bragt mig til at behandle Sujettet aldeles originalt, for om muligt at give mit Arbejde den Friskhed, som en Kopi aldrig kan erholde.

Ligesom i enhver Kunst en Opgave kan løses paa forskjellige Maader, saaledes har jeg komponeret denne Ballet efter en fremmed Ide, til en ganske ny Musik af en dansk Kunstner; Dansen, Mimikken, Grupperingen, og flere Forandringer i Planen, ere af min egen Opfindelse. Idet jeg herved tilstaar, at denne yngre Sylphide skylder en ældre sin Tilværelse, anbefaler jeg dette lette Produkt til den Overbærelse og Velvilje, som indtil denne Dag har udgjort min Lykke og Belønning.

Kjøbenhavn, den 1ste November 1836.

Taknemligst

August Bournonville.

Personerne.

Sylphiden.
Anna, en Forpagterenke.
James, hendes Søn.
Effy, hendes Søsterdatter, James's Brud.
Gurn, en Bondeknøs.
Madge, en Spaakvinde.
Skotske Bønderfok, Sylphider, Hexe.

Handlingen foregaar i Skotland.

Første Akt.

En rummelig Bondestue. I Baggrunden en Dør og en Trappe, der fører til Sovekammeret. Tilhøjre et Vindue. Tilvenstre en høj Kamin. Daggry.

James sover i en stor Lænestol; et kvindeligt Væsen i luftigt Klædebon og med gjennemsigtige Vinger knæler ved hans Fødder. Hendes Arm hviler paa Stolesædet; med Haanden under Hagen hefter hun ubevægelig sit elskovsfulde Blik paa den slumrende Yngling. Hun udtrykker den Glæde, hun føler ved at være hos den, som hun elsker, hun svæver omkring ham og vifter med Vingerne, for at kjøle den Luft, som han indaander.

James sover uroligt; i Drømme følger han enhver af Luftvæsenets Bevægelser, og da hun, henreven af sin Ømhed, nærmer sig ham og sagte kysser hans Pande, vaagner han pludseligen, griber efter det yndige Billed, og forfølger det gjennem Værelset, ligetil Kaminen, hvorigjennem Sylphiden forsvinder.

James, ude af sig selv over dette Syn, der allerede flere Gange har fortryllet ham i Drømme, men som nu levende stod for hans Øjne, vækker og udspørger Karlene, der sov i

samme Stue; fortumlede og søvnige vide de ej hans Mening, og forstaa ikke hans Spøgsmaal. Han iler ud af Døren for at se, om Sylphiden endnu ikke skulde være uden for, men mærker ikke, at han i sin Skynding løber paa Gurn, som allerede har været paa Jagt. Gurn og Karlene betragte hverandre med forbavsede Miner; men da James strax igjen kommer tilbage for at overvælde dem med Spørgsmaal om den svævende Gestalt, der knælede ved hans Leje, kyssede hans Pande, flagrede omkring i Stuen og fløj op igjennem Kaminen, opløser deres Forundring sig i Latter, og de stræbe at overtyde James om, at det hele har været en Drøm.

James kommer igjen til sig selv, og erindrer, at han netop idag skal trolovest med sit Søskendebarn, den elskværdige Effy. Gurn gaar fortrydelig fra ham, og beklager sig over den Uret han maa lide ved det Fortrin, som Effy skjænker denne Grillefænger.

James sendes Karlene afsted at tilberede alt til Festen, og haster selv med sin Paaklædning, for at tækkes sin yndige Brud; — men som han kommer Kaminen nærmere, falder han stedse i dybere Tanker. Effy kommer ved sin Mosters Haand; hendes første Øjekast er henvendt til James, der ikke bliver hende va'r; Gurn derimod er strax til hendes Opvartning, beder hende, ikke at forsmaa Jagtbyttet, og giver hende en Buket af friske Markblomster. Effy modtager hans Artighed temmelig adspredt, og gaar hen til den tankefulde James, for at spørge ham om, hvad han grubler paa? om han er bedrøvet og hvorfor? Han beder hende om Tilgivelse fordi han var saa adspredt, forsikrer, at han er ret inderlig tilfreds, især i Dag, da han skal forenes med den, han elsker, og evig vil leve for. Effy, blid og glad, giver ham sin Haand til Kys. Gurn

vilde ogsaa gjærne tage en af hendes Hænder, men hun trækker den hurtig tilbage; James stiller sig truende imellem hende og Gurn, der gaar skamfuld og bedrøvet derfra, for at skjule sine Taarer, som han ikke længer kan holde tilbage; hans Sorg forøges end mere ved at se Anna forene det unge Par, som knælede modtager hendes Velsignelse.

Effy's unge Veninder komme for at lykønske det elskende Par; de bringe Foræringer til Bruden: en Plaid, et Skjærf, en Krans, et Slør, en Buket, kort, alt hvad der kan fornøje hende. Gurn beder dem at lægge et godt Ord ind for ham, men de gjøre Nar af ham, og tilbyde ham med Latter og Drillerier deres Kjærlighed; han river sig grædende løs og sætter sig hen i en Krog.

Effy takker og omfavner sine Legesøstre medens James paany er hensunken i Tanker; han nærmer sig Kaminen, men hvad ser han! — en afskyelig Skikkelse! den gamle Madge, Spaakvinden, der har listet sig ind mellem de unge Piger. — „Hvad gjør Du her?" — „Jeg varmer mig ved Skorstenen." — „Bort herfra, Hex! din Nærværelse er et ondt Varsel" — James vil jage hende bort; men Pigerne bede for hende; Gurn beder hende at sætte sig og byder hende et Glas Brændevin, som hun med Begjærlighed nedsluger.

Madge kjender de skjulte Ting, og Pigerne kunne ikke modstaa deres Lyst til at kjende, hvad der forestaar dem; de omringe Hexen, og række deres Hænder for at lade sig spaa. Den ene lover hun Lykke i Giftermaal, den anden bliver aldrig gift. Denne er kun et Barn, og faar slet ingen Spaadom; Hin faar sin Skæbne hvisket i Øret, og trækker sig rødmende tilbage. Endelig spørger Effy om hun vil blive lykkelig i Ægteskab? — „Ja!" er Svaret. — „Elsker min Brudgom mig

oprigtigt?" — „Nej!" — James beder hende ikke at tro den hadefulde Kjærling. Gurn faar ogsaa Lyst til at udspørge Madge. „Ha! denne," siger hun, „elsker dig af Hjærtet, og du vil snart komme til at fortryde, at du har forsmaaet hans Kjærlighed." Nu bliver James rasende, griber Spaakvinden og kaster hende paa Døren. Gurn beraaber sig paa hendes Udsagn, og gjør endnu en Bestræbelse, for at hindre det ham saa forhadte Giftermaal; men alle le ham ud, og berolige James, idet de forsikre, at de aldeles ikke tro paa Spaadomme.

Anna og de unge Piger følge Effy til hendes Værelse, for at iføre hende Højtidsdragten; Gurn gaar sørgmodig bort, idet han ser tilbage efter Effy. James vil følge med sin Kjæreste, men Pigerne holde ham tilbage, og Effy sender ham et Kys til Afsked. James glæder sig over sin elskværdige Brud, men snart tilbagevender Erindringen om Sylphiden i hans Sjæl; han kan ikke gjøre sig Regnskab over dette Væsens Natur; maaske er det hans gode Engel, en vældædig Fe, der vaager over hans Skæbne! Med et aabnes Vinduet, som ved et Vindstød; Sylphiden sidder i Hjørnet, sørgmodig og med Hænderne for Ansigtet.

James beder hende nærme sig, og hun glider ned af Muren; han spørger hende om Aarsagen til hendes Kummer, men hun vægrer sig for at svare; da han vedbliver at fordre hendes Fortrolighed, tilstaar hun endelig, at hans Forening med Effy gjør hendes Ulykke, at fra det første Øjeblik, hun saa' ham, var hendes Skæbne fæstet til hans, og denne Arne hendes kjæreste Tilslugtssted; at hun synlig og usynlig omsvæver ham ved Nat og ved Dag; følger ham paa Jagt mellem de vilde Bjærge, bevogter hans Søvn, bortfjærner de onde Aander fra hans Leje, og tilsender ham blide Drømme. James har hørt

hende med stigende Uro, han er rørt over Sylphidens Kjærlighed, men tør ikke gjengjælde den; Effy har modtaget hans Ed, kun hende tilhører hans Hjærte; Sylphiden iler fortvivlet bort; hun har intet at haabe, kun Døden at ønske; James kalder hende tilbage, han kan ikke skjule sin Forvirring, han begriber ikke hvilket Trylleri der behersker ham; men uagtet hans Kjærlighed for Effy henrives han af Sylphiden.

Hun udtrykker den mest levende Glæde, gjenvinder sit luftige Sving, og omsvæver Ynglingen, idet hun vifter med de gjennemsigtige Vinger. Hun vil benytte hans oprørte Sindsstemning for at drage ham med sig, men han gyser ved Tanken om at forlade Effy, river sig løs fra Sylphiden, og viser hende bort fra sig. Men Sylphiden har svøbt sig i Effys Plaid, og da James vender sig om, finder han hende ved sine Fødder, erindrende ham om den elskede Gjenstand. Ved dette Syn beruses James; han løfter Sylphiden op, trykker hende til sit Hjærte og kysser hende begejstret.

Gurn, der har set en Del af den foregaaende Scene, iler at underrette Effy om alt, men da James hører Larm, skjuler han Sylphiden i Lænestolen og dækker hende med Plaiden. Gurn har kaldet Effy og hendes Veninder, for at overraske den Troløse; de se i Begyndelsen slet intet; dog, Mistanken falder snart paa den tildækkede Lænestol. James forvirres, Effy blegner af Skinsyge, og løfter tilligemed Gurn Plaiden til Side. Sylphiden er forsvunden; — Pigerne le; — Effy bliver vred paa Gurn, der staar skamfuld og forbløffet.

Alle Landsbyfolkene komme, for at helligholde James og Effys Trolovelse. De gamle sætte sig til Bords, medens de unge fryde sig ved muntre Danse. James er saa adspredt, at han glemmer at byde sin Brud op til Dans; det er hende,

som forekommer ham. Dog midt i Dansen bliver han Sylphiden va'r der ene er synlig for ham, og atter forsvinder; han glemmer alt andet for at gribe efter hende, men hun undviger ham stedse, og Gjæsterne mene, at det er paa den høje Tid, at James bliver gift, da han af lutter kjærlig Længsel vilde staa Fare for at gaa fra Forstanden.

Dansen ophører, og Bruden prydes til Højtiden. Anna giver hende den Ring, som hun skal bytte med sin Brudgoms, og alle omringe hende med Lykønskninger og Udtryk af Deltagelse. James alene er sørgmodig, og fjærner sig fra de andre med Trolovelsesringen i sin Haand. Sylphiden kommer frem af Kaminen, river Ringen fra ham, og betegner ham med Fortvivlelsens hele Udtryk at han maa dø, hvis han ægter Effy; forgjæves søger han at blive Herre over sig selv; Tanken at miste sin luftige Elskerinde forvilder aldeles hans Forstand; han følger hende, og de forsvinde bag Mængden, der omringer Effy.

Bruden er færdig; hun har omfavnet sine Barndomsveninder til Afsked; man kalder paa Brudgommen, men han er intetsteds at finde. — Almindelig Forbavselse. — Gurn har set ham flygte til Bjærgene med et Fruentimmer. Effy hensynker i Smerte, Anna udtrykker Forbitrelse, alle Vrede og Misbilligelse.

Gurn triumferer, og nævner hvad Madge havde spaaet ham; han taler endnu om Kjærlighed og finder nu Medhold hos de unge Piger, Effy er overvældet af Sorg og Fortvivlelse; hun er ligegyldig ved al Trøst, og hælder sig kraftesløs til Anna's Bryst. Gurn knæler ved hendes Fødder, og alle udtrykke den mest levende Deltagelse.

Anden Akt.

Skov og Nat. En tyk Taage lader kun skimte de forreste Træer og Klipper. Tilvenstre Indgangen til en Grotte.

Madge bereder en Sammenkomst med andre Hexe. De stimle til fra alle Kanter, hver med Lygte og Kosteskaft, hver med sit Ynglingskreatur. De svinge sig i Kredse omkring Ilden, hilse Madge, og tømmer til Velkomst et Bæger af den gloende Drik, som hun har tillavet dem. Madge kalder dem til Arbejde. Nogle spinde, vinde og væve et rosenrødt Gevandt, medens andre danse og fægte med Kosteskafterne. Kogleriet er fuldendt; der drikkes til Afsked, og Hexeflokken forsvinder i Grotten.

Taagen fordeler sig; Dæmringen viger for Morgenrøden, og Landskabet frembyder en yndig Afvexling af Skov og Fjælde. Sylphiden fører James ned af den stejle Fjældsti, som han med Frygtsomhed betræder, medens hun næppe synes at berøre Klippen med sin Fod. Her er hendes Rige, her vil hun leve for den hun elsker, skjule ham for Verdens Øjne, og lade ham dele de Glæder, som hun priser højest. James er henreven af Fryd og Beundring. Sylphiden synes at udforske hvert af hans Ønsker, bringer ham de smukkeste Blomster og forfrisker ham med Frugter og Kildevand. James betragter hende med Henrykkelse, han glemmer alt for den Tilbedte og aander kun for hendes Besiddelse; men hun er mere tilbageholden end sædvanlig; hun vil ikke sætte sig hos ham, slynger sig med Lethed ud af hans Arme; og undviger ham, hver Gang han med Fyrighed vil trykke hende til sit Hjærte. James er nær ved

at blive fortrydelig, men da svæver hun omkring ham i de yndige Stillinger; uden at vide det, modtager James et luftigere Sving; han følger Sylphiden i den lette Flugt, og deres Dans smelter sammen i Harmoni.

Uagtet sin Kjærlighed for Sylphiden og den Tryllemagt, der uimodstaaelig river ham med sig, vender dog Erindringen om Effy stundom tilbage, og foreholder ham den Uret, han har tilføjet hende; han bliver atter tungsindig, og hans Hjærte er tomt som efter en Rus.

Sylphiden bemærker hans Sindsstemning, og søger ved sin uskyldige Munterhed at forjage de mørke Tanker. — Hun ved et Middel; hendes Søstre skulle hjælpe hende at opmuntre den elskede. Paa et Vink komme de alle til Syne gjennem Buskene, paa Grenene, og over Klipperne. De unge Sylphider med blaa og rosenfarvede Vinger, adsprede snart Ynglingens Kummer. Nogle af dem gynge sig i lette Gevandter, som de hænge mellem Træerne, medens andre, paa den yderste Ende af en Gren bøje den ved deres Vægt til Jorden, for derpaa ved et Pust at hæve den i Vejret. Deres Danse og yndige Grupper opflamme James til Begejstring; han er mere end nogen Sinde indtaget af Sylphiden, men hun undflyr hans Omfavnelser, og efter flere Gange at have skuffet ham, forsvinder hun i det Øjeblik, da han tror at gribe hende. Forgjæves adspørger han de øvrige Sylphider; de svare ham ikke, men flygte bort en efter en anden. James, ængstelig og bedrøvet, kan ikke blive alene tilbage, men iler efter det fortryllende Væsen.

James's Venner komme til Syne paa Bjærget; Gurn er med dem. De søge at adspørge hinanden om den bortflygtede; men hidtil har deres Søgen været frugtesløs. De adsprede sig, men Gurn finder en Hue; den tilhører James; han vil kalde

paa de andre, men Madge træder frem af Grotten, griber Huen og slænger den bort. Gurn forskrækkes ved Hexen pludselige Komme, men hun beroliger ham, paabyder ham Tavshed og Snildhed, og viser hen til Bjærget, hvorfra Effy kommer med nogle Veninder.

Ingen har fundet James, og nu forklarer Madge dem hans Utroskab. Han er tabt for Effy, men hendes Spaadom vil gaa i Opfyldelse, thi Gurn, den brave, godhjærtede Ungersvend, er af Skæbnen bestemt til Effys Mand. Alle de andre, vrede over James's Opførsel, understøtte Gurns Bønner. Effy, skjønt meget bedrøvet, røres dog ved den forsmaaede Gurns Hengivenhed, og hun tillader ham at være hendes Ledsager hjemad. Madge bliver ene tilbage.

James kommer igjen uden at have indhentet Sylphiden. Hans Hjærte er et Rov for Anger og Fortvivlelse; han føler, hvor dybt han har krænket sine Pligter imod sin Brud, og dog har han ikke Kraft til at løsrive sig fra det Væsen, der lig et Drømmebilled bedaarer og forvirrer hans Sanser og fængsler hans Tanke. Den gamle Madge har beluret ham, og nærmer sig med hyklet Medlidenhed. Han fortæller hende gjærne alt, og siger, at han gjærne gav sit Liv for at fængsle den himmelske Pige, om det kun var et eneste Øjeblik. — „Den du elsker er en Sylphide! kun en Talisman kan fæste hende til dig." — „Giv hid! Alt hvad jeg ejer vil jeg skjænke dig for den." — „Du forhaanede mig i Morges, du jog mig bort!" — James beder hende knælende at tilgive ham hans Haardhed, og skjænke ham Livet ved Sylphidens Besiddelse. Madge lader sig røre, og giver ham med Betydning det rosenfarvede Skjærf: „Betro dig til dets Kraft, og du skal vorde lykkelig! Omsno hende med dette Flor, da falde Vingerne, og hun er din

for stedse.“ James, ude af sig selv af Glæde og Taknemlighed, kysser Skjærfet og følger Hexen til hendes Hule med Tusende Taksigelser.

Han bemærker Sylphiden, siddende paa en Gren med en Fuglerede i sin Haand; han vifter med Skjærfet, hun stiger ned og byder ham sin Fangst; men James bebrejder hende hendes Haardhed mod de uskyldige Skabninger; hun angrer det med rørt Hjærte, og iler at bringe Reden tilbage. Hun beder nu om dette smukke Skjærf, som han med Forsæt afslaar hende, hun bønfalder ham derom, og lover, aldrig mere at flyve fra ham; med Begjærlighed griber hun efter Skjærfet, men i samme Øjeblik omvikler han hende saa tæt dermed, at hun ikke kan røre Armene. Sylphiden er fangen, og beder knælende om Naade; men James slipper ikke Skjærfet førend Vingerne ere faldne.

Sylphiden farer med Haanden til Hjærtet, som om hun følte sig dødelig saaret; James trykker hende op til sig, men hun støder ham fra sig; han kaster sig for hendes Fødder, ... Dødsblegheḋ dækker Sylphidens Pande.

James, der troede at besidde hende for evig, og i sin Glædes Udbrud giver hende tusinde Kjærtegn, standser pludseligt: Hvad har han gjort! den Ulyksalige! ved at betage hende Friheden har han berøvet hende Livet? — „Græd ikke! Du som jeg har elsket saa højt, jeg var salig ved din Ømhed, men jeg kunde ikke tilhøre dig, ikke skjænke dig den Lykke du attraaede. Jeg maa dø! tag der din Trolovelsesring, skynd dig, bring den tilbage; du kan endnu ægte hende, som du elskede førend mig. Farvel! jeg dør med Haabet om din Fremtids Lykke“ . . .

I dette Øjeblik kommer Spaakvinden for at glæde sig over James' Fortvivlelse, og møde hans Bebrejdelser med Hævnens

kolde Latter; hun viser hen mod Baggrunden, hvor Gurn fører Effy til Alteret. Sylphidens Kræfter aftage lidt efter lidt; James ligger ved hendes Fødder; hendes Søstre omringe hende, og i deres Arme udaander hun sin Sjæl. Sylpher og Sylphider tilsløre det elskede Lig, og føre det bort igjennem Luften. Den ulykkelige James, overvældet af Smerte, kaster endnu et Blik til sin luftige Elskerinde, og segner afmægtig til Jorden.

20

20/7.04